

Yuru in Ara

Zgodba z reke Mamore

Eva Lucía Bayarri in Juvitina Galán

Yuru in Ara

Zgodba z reke Mamore

Napisala: Eva Lucia Bayarri

Ilustrirala: Juvitina Galán

Prevedle: Zdenka Pengal,
Polona Pengal in Eva Horvat

Strokovni pregled:

Dr. Claudio R. M. Baigún
(USAM/CONICET) in

Dr. Paul Van Damme

FAUNAGUA

BV
ediciones

© 2020 besedilo: Eva Lucía Bayarri Clariana
© 2020 ilustracije: Juvitina Galán
© 2020 izdal: Boca Abajo Ediciones
© 2021 prevod: Zavod REVIVO, www.ozivimo.si

Prevedle: Zdenka Pengal, Polona Pengal in Eva Horvat

Prva slovenska izdaja: december 2021

ISBN: 978-84-123706-7-6

BOCA ABAJO EDICIONES, S.L.
46010 Valencia
www.baediciones.com
bocaabajo@baediciones.com

Boca Vbajo
ediciones

Brez pisnega dovoljenja Boca Abajo Ediciones S.L. ni dovoljeno nobenega dela te knjige na kakršen koli način reproducirati, kopirati ali kako drugače razširjati. Ta prepoved se nanaša tako na mehanske oblike reprodukcije kot na elektronske (snemanje, prepisovanje ipd.).

Izdajatelj: Boca Abajo Ediciones S.L.

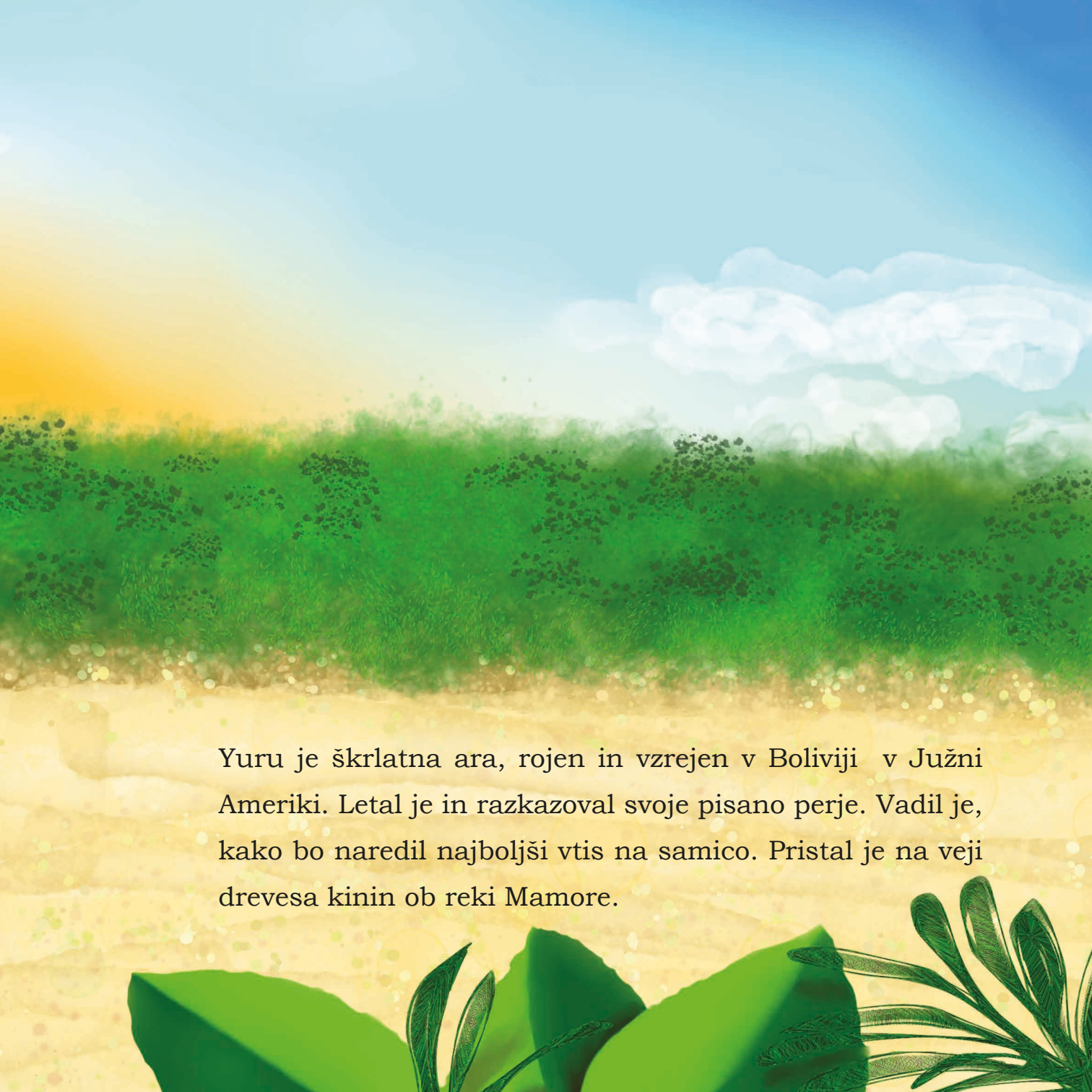

Za prosto tekoče reke

Knjiga je bila napisana za Svetovni dan rib selivk 2020 (World Fish Migration Day 2020, WFMD2020) in za prosto tekoče reke s skupnim ciljem in z upanjem, da nam bo znanje s celega sveta pomagalo izboljšati stanje rek.

Vir navdiha je bila fundacija World Fish Migration Foundation (WFMF) skupaj z njenimi vnetimi pripadniki, s katerimi smo se srečali v času nastajanja knjige.

Yuru je škrlatna ara, rojen in vzrejen v Boliviji v Južni Ameriki. Letal je in razkazoval svoje pisane perje. Vadil je, kako bo naredil najboljši vtis na samico. Pristal je na veji drevesa kinin ob reki Mamore.

»Zdravo, ara,« je rekel zlati som Yuruju.

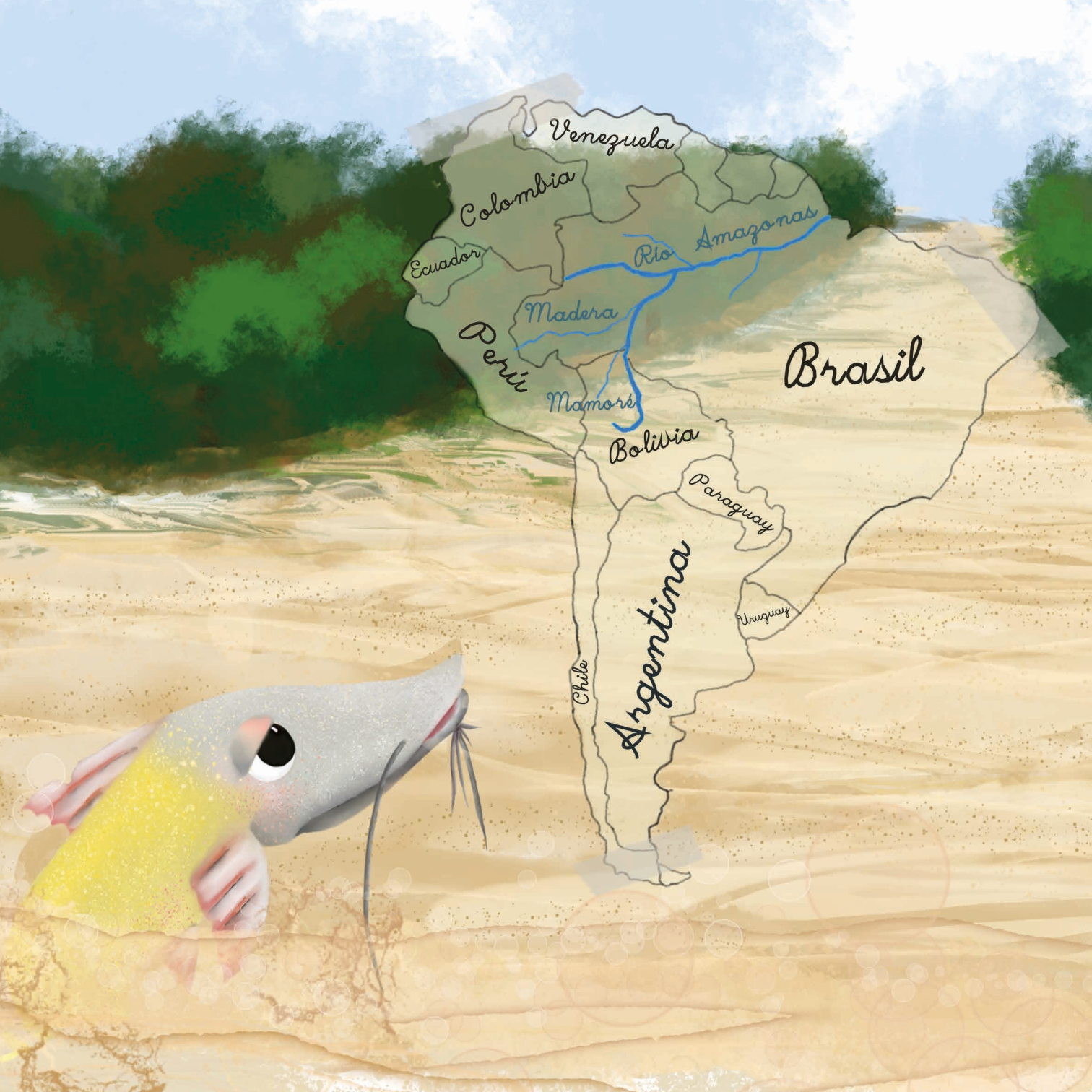
»Brachy! Nazaj si!« je odgovoril Yuru. »Ko sva se nazadnje videla, si bil videti tako zaskrbljen, da nisem vedel, ali se boš vrnil,« je nadaljeval.

»Nobenih razlogov za skrb ni bilo. Niti ribe kandiru nisem srečal na poti iz reke Madeira v Ichilo.«

»Uspelo mi je priti do najhitrejših voda Ichila. Te vode so pravi izziv za moje plavalne sposobnosti. To je odličen začetek življenjske poti za moje mladiče.

Potovati bodo morali po rekah Ichilo in Mamore v Boliviji do Madeire in Amazonke v Braziliji. Popotovanje od Andov do Atlantskega oceana.«

»Brachy, ti si gospodar te reke. Zakaj izgledaš tako razočaran?« je vprašal Yuru.

»Tu bi moral najti samico. Moral bi oploditi njena jajčeca. Sem sporočila reke morda razumel narobe?«

»O kakšnih sporočilih pa govoriš?« ga je vprašal Yuru.

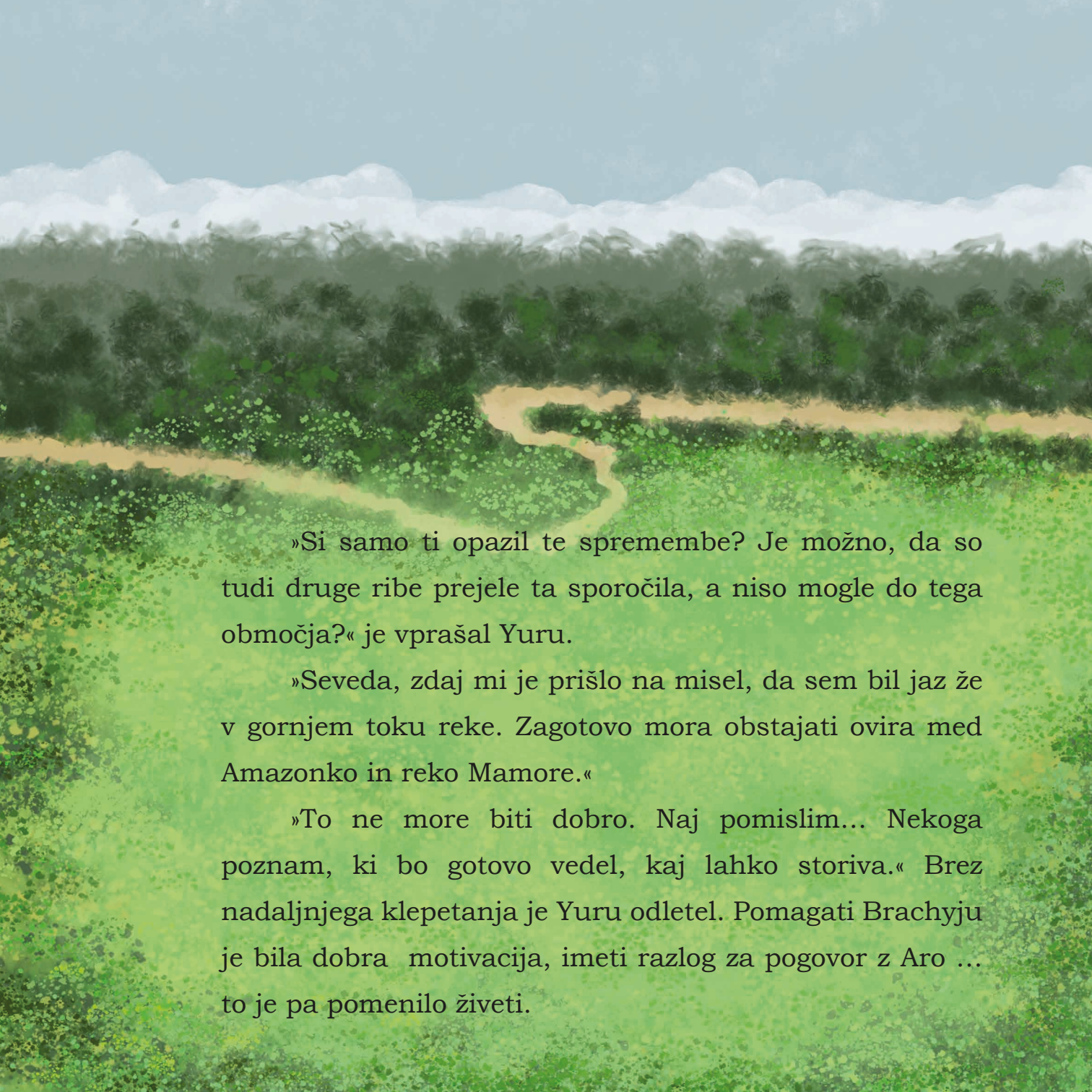
»Saj veš. Vsako leto, ko pride deževno obdobje, reka naraste in poplavi travnate ravnice. Voda v glavni tok in na poplavne ravnice prinese in raznosi različna hranila in semena. Ribe te spremembe zaznamo v temperaturi vode in zaradi sedimentov, ki pridejo v reko. To je za nas znak, da začnemo plavati proti rečnemu toku na drst,« je odgovoril Brachy.

»Torej potuješ preko Brazilije in Bolivije, da oplodiš jajčeca? Kakšno popotovanje!« je rekel Yuru.

»Selitev je dolga več kot štiri tisoč kilometrov, da dosežem hitro tekoče vode blizu rečnega izvira. Vendar je vse skupaj zaman, če tam ni jajcec. To je lahko konec zlatih somov v reki Mamore.«

The background of the page is a painting of a lush green landscape. A winding, light-brown path or stream meanders through a vibrant green field. In the background, a dense, dark green forest stretches across the horizon under a pale blue sky with soft, white clouds.

»Si samo ti opazil te spremembe? Je možno, da so tudi druge ribe prejele ta sporočila, a niso mogle do tega območja?» je vprašal Yuru.

»Seveda, zdaj mi je prišlo na misel, da sem bil jaz že v gornjem toku reke. Zagotovo mora obstajati ovira med Amazonko in reko Mamore.«

»To ne more biti dobro. Naj pomislim... Nekoga poznam, ki bo gotovo vedel, kaj lahko storiva.« Brez nadaljnjega klepetanja je Yuru odletel. Pomagati Brachyju je bila dobra motivacija, imeti razlog za pogovor z Aro ... to je pa pomenilo živeti.

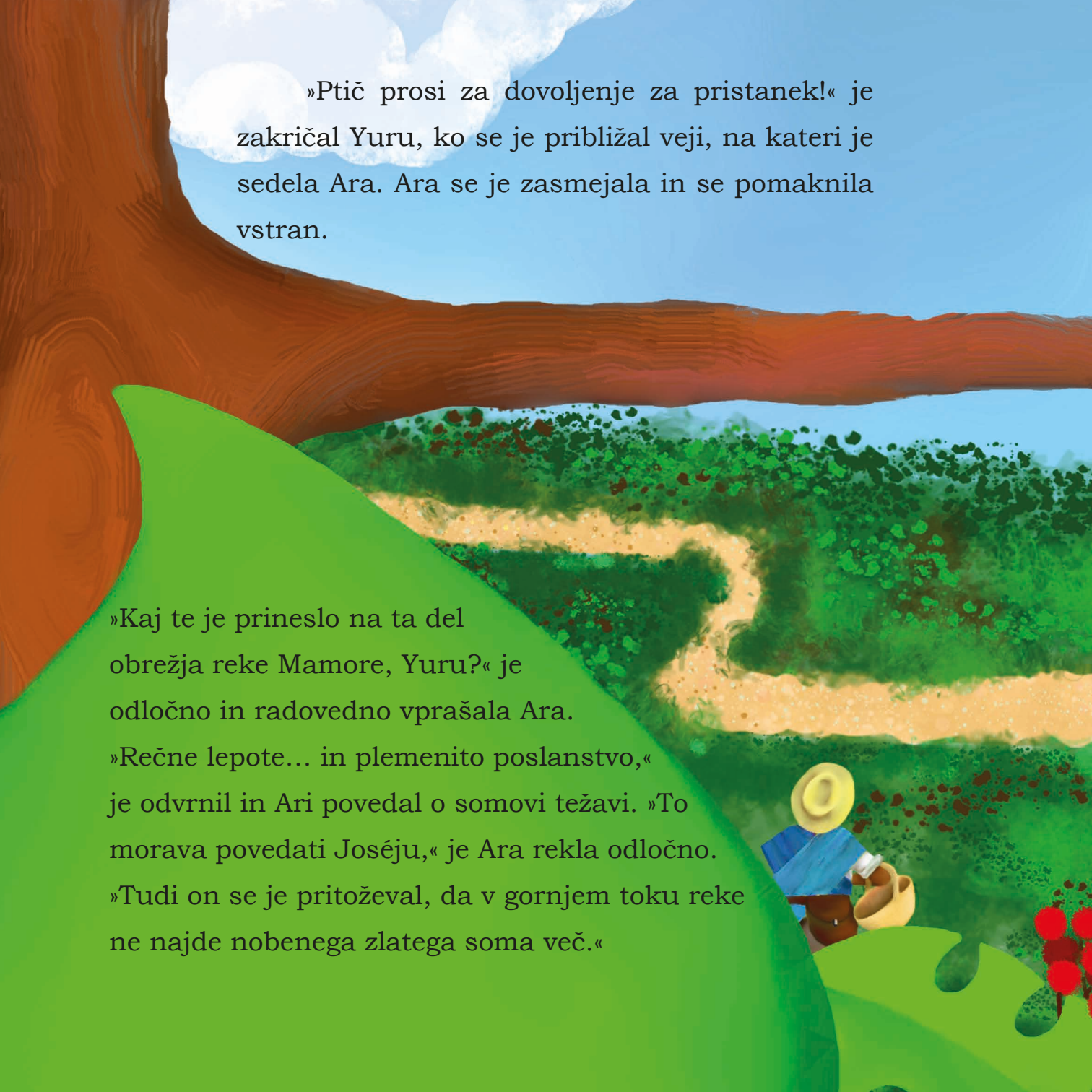
Ara je sedembarvna papiga, kot Yuru. Je pogumna in prava pustolovka. S človekom, ki ji je pomagal po trdem pristanku, sta postala prijatelja. Ara ima nogo s samo dvema prstoma.

José je ribič na reki Ichilo in živi na njenem bregu.

Ara in José sta vedno blizu drug drugega.

The illustration features a large, thick brown tree trunk on the left side. A winding, light-colored path leads from the foreground into a lush green landscape. In the bottom right corner, a small figure wearing a yellow hat and a blue shirt is visible, holding a yellow bowl. The sky is blue with white clouds. The text is positioned in the upper left area of the page.

»Ptič prosi za dovoljenje za pristanek!« je zakričal Yuru, ko se je približal veji, na kateri je sedela Ara. Ara se je zasmejala in se pomaknila vstran.

»Kaj te je prineslo na ta del obrežja reke Mamore, Yuru?« je odločno in radovedno vprašala Ara.

»Rečne lepote... in plemenito poslanstvo,« je odvrnil in Ari povedal o somovi težavi. »To morava povedati Joséju,« je Ara rekla odločno.

»Tudi on se je pritoževal, da v gornjem toku reke ne najde nobenega zlatega soma več.«

Navzgor po reki je plavala triletna samica soma. Njeno ime, Iara, pomeni vodna gospa. Imela je občutek, da se bliža cilju svojega potovanja.

Skoraj pet mesecev je že plavala proti toku: Amazonka, Madeira, Mamore, Ichilo, ravno v nasprotni smeri od tiste, na katero se je podala po rojstvu, do ustja Amazonke. Iara je imela srečo, da je šla navzgor po reki, še preden so bili jezovi na Madeiri končani. Ni bila več v reki Mamore.

Prišla je v Ichilo. Tok je bil močan in težko ga je premagovala.

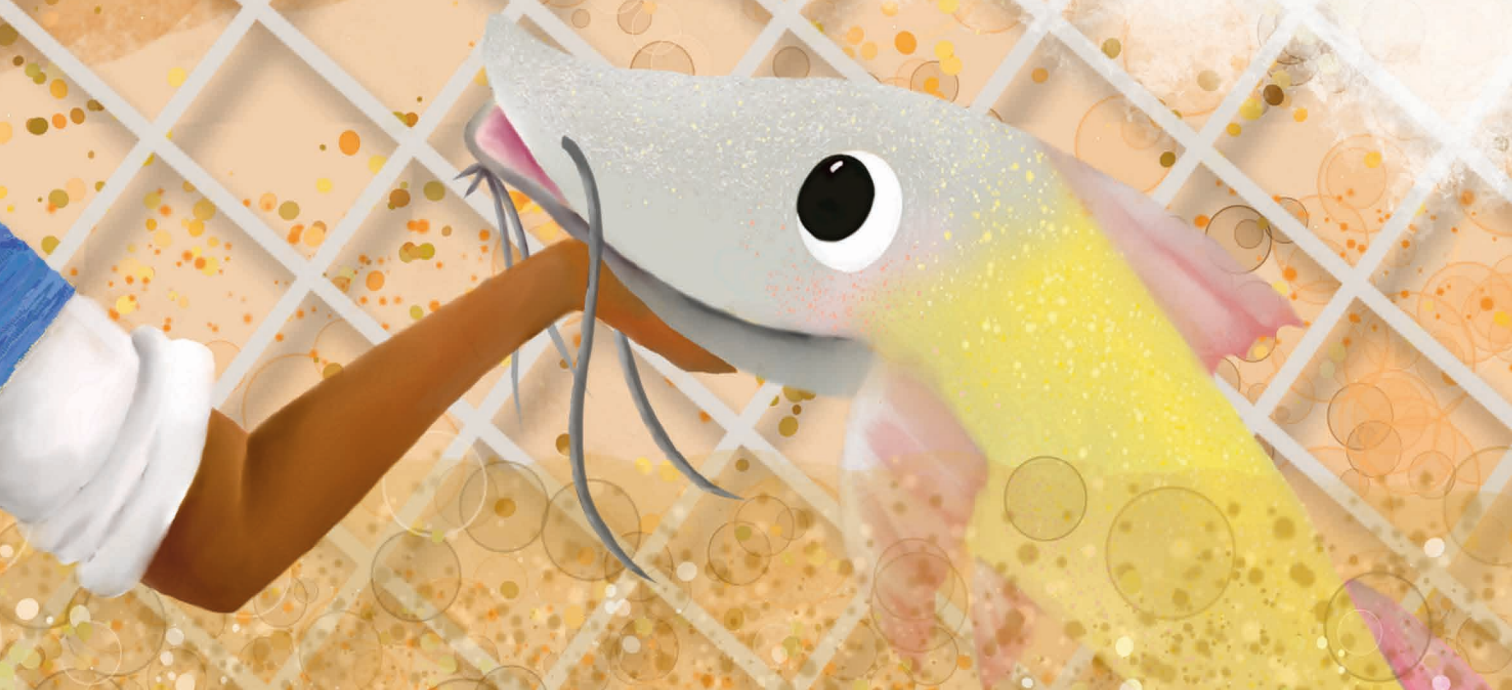
José se je odpravil do svojega
običajnega mesta za ribolov, Ara pa je kot
vedno letala v bližini. Odločil se je, da ne bo uporabil
trnka in vabe. Ni hotel ujeti soma.
Hotel ga je najti.

Nujno je moral poiskati samico in jo prositi, da se v gornjem toku reke pridruži Brachyju.

Namestil je mrežo. Čakal je.

Ni trajalo dolgo in že je Iara priplavalala do Joséja.

Našla je mrežo in ribič jo je spretno povlekel k sebi.

»Jaz sem Ara,« je papiga rekla Iari, ko jo je José prestregel. »Poznam nekoga, ki te išče. S Joséjem mu pomagava.« Arin glas je zvenel malo bolj razburjeno, kot je pričakovala.

Take pustolovščine, kot je poiskati družico za Brachyja, nikakor ne bi hotela zamuditi. Bil je edini samec v zgornjem toku reke.

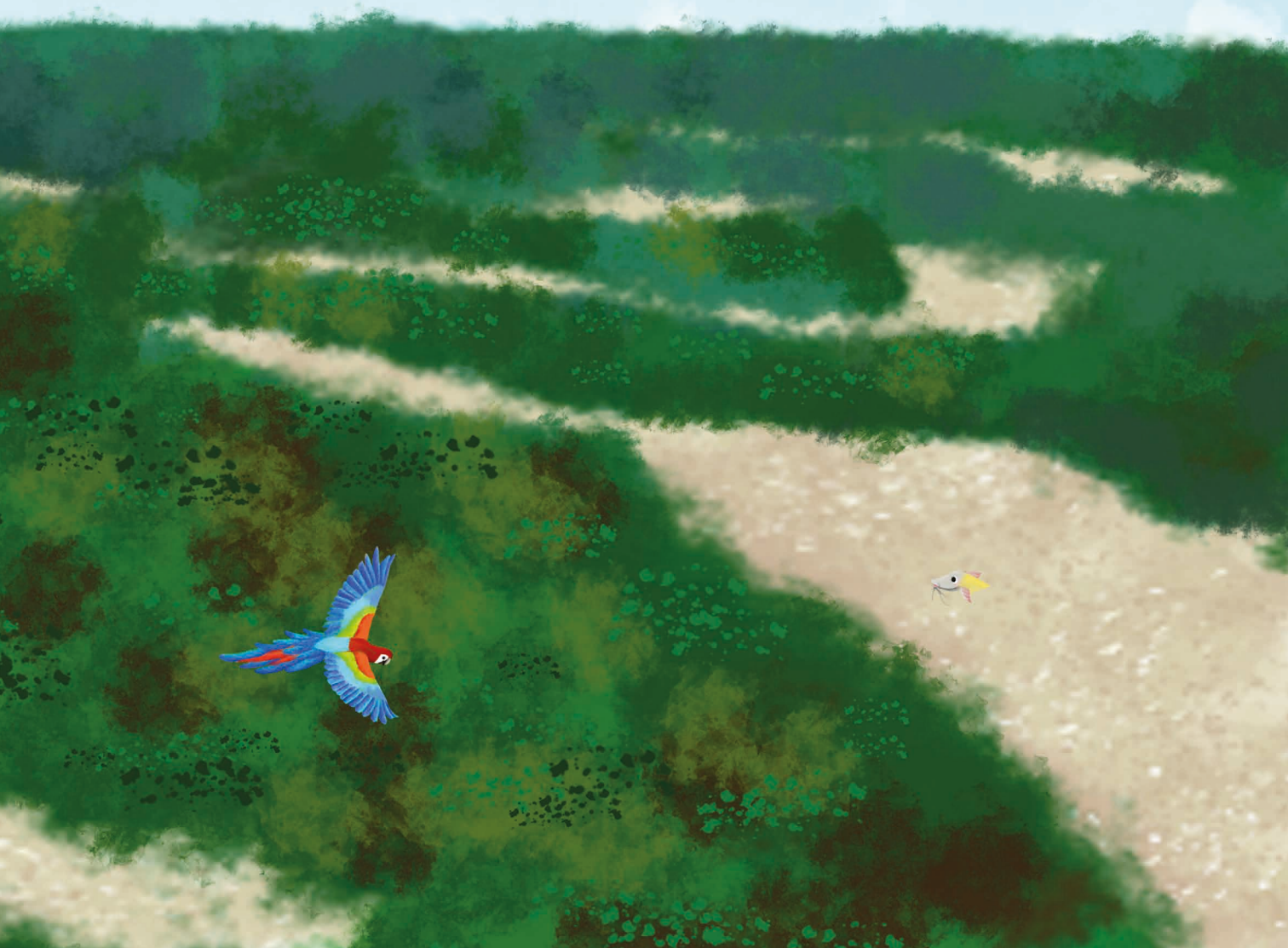
»Kaj hočeta od mene? Namenjena sem še malo dlje, da odložim svoja jajčeca,« je rekla vodna gospa nenavadni dvojici.

»Počakati moraš, da pride Brachy. Samo vidva sta še!«
Ara je zvenela že kar obupano in se odločila, da bo odletela
opozorit Yuruja. Yuru bo poiskal Brachyja.

Ko je odšla, je José zaželel Iari srečno pot. Dogovorila
ste se za ponovno srečanje ob njeni vrnitvi.

»Yuru, škrlatna ara, papiga sedmih barv, somov prijatelj, hrupen ptič ...« Tako je Ara letela proti edinemu, ki bo, o tem se je že odločila, postal njen življenjski partner.

Yuru je osuplo poslušal prijateljico, kimal, nato pa sta skupaj odletela k Brachyju.

»Ne boš verjel, mala desetakilogramska riba,« je Yuru rekel Brachyju.

»Česa naj ne bi verjel, papiga?«

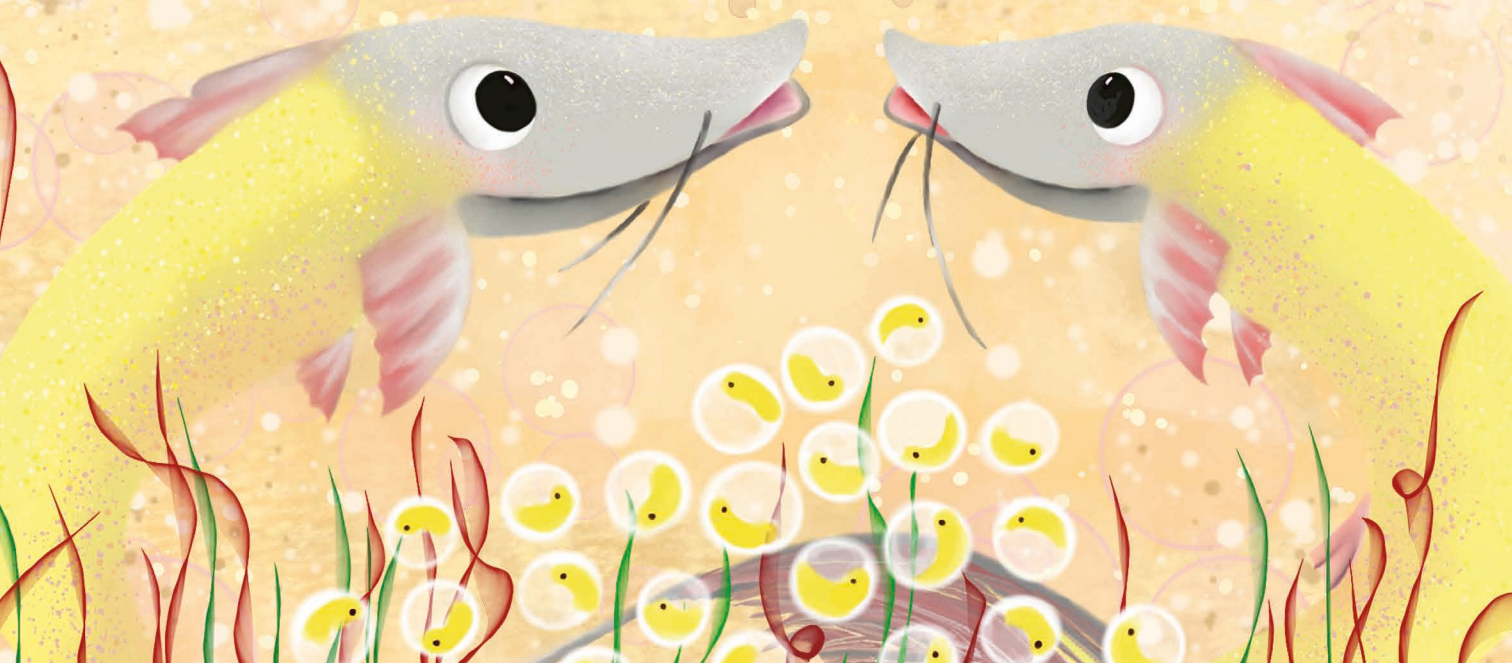
»Torej, vrniti se moraš gor do Ichilo. Nekdo čaka nate ...« je Yuru začel razlagati.

»Somica! Našli smo samico zlatega
soma, Iaro, ki čaka nate v reki Ichilo,« je Ara
zaključila Yurujev stavek.

Ponovno so se srečali čez nekaj dni. Yuru in Ara sta v vodah Mamore videla ribja jajčeca in kasneje tudi majhne ribice. To je bil zadnji zarod, ki ga je prinesla reka Ichilo.

José je našel skupino odgovornih ljudi, ki ji je poročal
o izginjanju zlatih somov. Končno je lahko izrazil svojo
zaskrbljenost in prejel odgovore.

Sporočila iz reke Mamore ne dosežejo več rečnega ustja Amazonke. Ribe, ki se lotijo plavanja proti toku do reke Mamore, naletijo na jezove na Madeiri in ne morejo nadaljevati poti.

Povezava med rekami je izgubljena. Jezovi ribam ne dopustijo prehoda. Jezovi zadržujejo sediment in preprečujejo poplavljanje ravníc.

Zadnji zlati som v reki Ichilo je bil ujet leta 2019.

Sedaj, ko to razumemo, je čas, da nekaj naredimo.

Ali ste vedeli...

Yuracarés ali **Yurujares** so domorodci, ki že od nekdaj prebivajo na področju zgornjega porečja reke Ichilo, v bolivijski Amazoniji. Ime **Yuru** je izraz spoštovanja temu ljudstvu.

Ara macao je znanstveno ime za bolivijsko sedembarvno vrsto papige. Od tod ime naše **Ara**.

Znanstveno ime za ribo vrste zlati som (**dorado**) je *Brachyplatystoma rousseauxii*. Zato je našemu samcu ime **Brachy**.

Če želite odkriti, kaj pomeni **Iara**, ime samice zlatega soma, ga morate le najti v zgodbi. Njeno ime izvira iz brazilske folklore.

Prosto tekoča reka

Je tista, ki je povezana na štiri načine:

Vzdolžna povezanost: voda nosi hranila in sedimente po reki navzdol. Ribe na drst plavajo po reki navzgor.

Stranska povezanost: voda v strugi se dvigne in razlije po poplavnih ravninah ter jih obogati s hranili. Ko se voda vrne nazaj v strugo, nosi s seboj hrano za mladice rib dorado, ki potujejo s tokom navzdol.

Navpična povezanost: rečna voda počasi pronica v podtalnico in kot del vodnega cikla obnovi zaloge pitne vode.

Sezonska povezanost: reka ima letni poplavni cikel, ki predstavlja ritem, od katerega je odvisnih mnogo živih bitij.

Slovarček

Pritok: stranski tok ali reka, ki se izliva v večjo ali glavno reko.

Riba kanderu: parazitska riba *Vandellia cirrhosa*, ki živi v porečju Amazonke.

Povezanost: sposobnost, da se vzpostavi ali ohrani vez, stik ali povezava.

Ustje reke: je območje, kjer se reka izliva v drugo reko, jezero ali morje.

Som dorado: *Brachyplatystoma rousseauxii*. Sladkovodna riba selivka iz družine velikih somov. Seli se na dolge razdalje. Je riba, ki naredi najdaljšo znano selitev v sladki vodi: skoraj 12 000 kilometrov dolgo pot v obe smeri v nekaterih pritokih v Peruju (Ucayali). V porečju Madeire, kjer sta se srečala Brachy in Iara, pa preplava 8 000 kilometrov.

Oploditi: omogočiti stvaritev življenja ali njegov razvoj. Oplojena jajčeca so jajčeca, ki jih je odložila samica, s semenom pa oplodil samec.

Makao: škrlatni makao, ara makao, *Ara macao*. V Boliviji znana kot sedembarvna paraba.

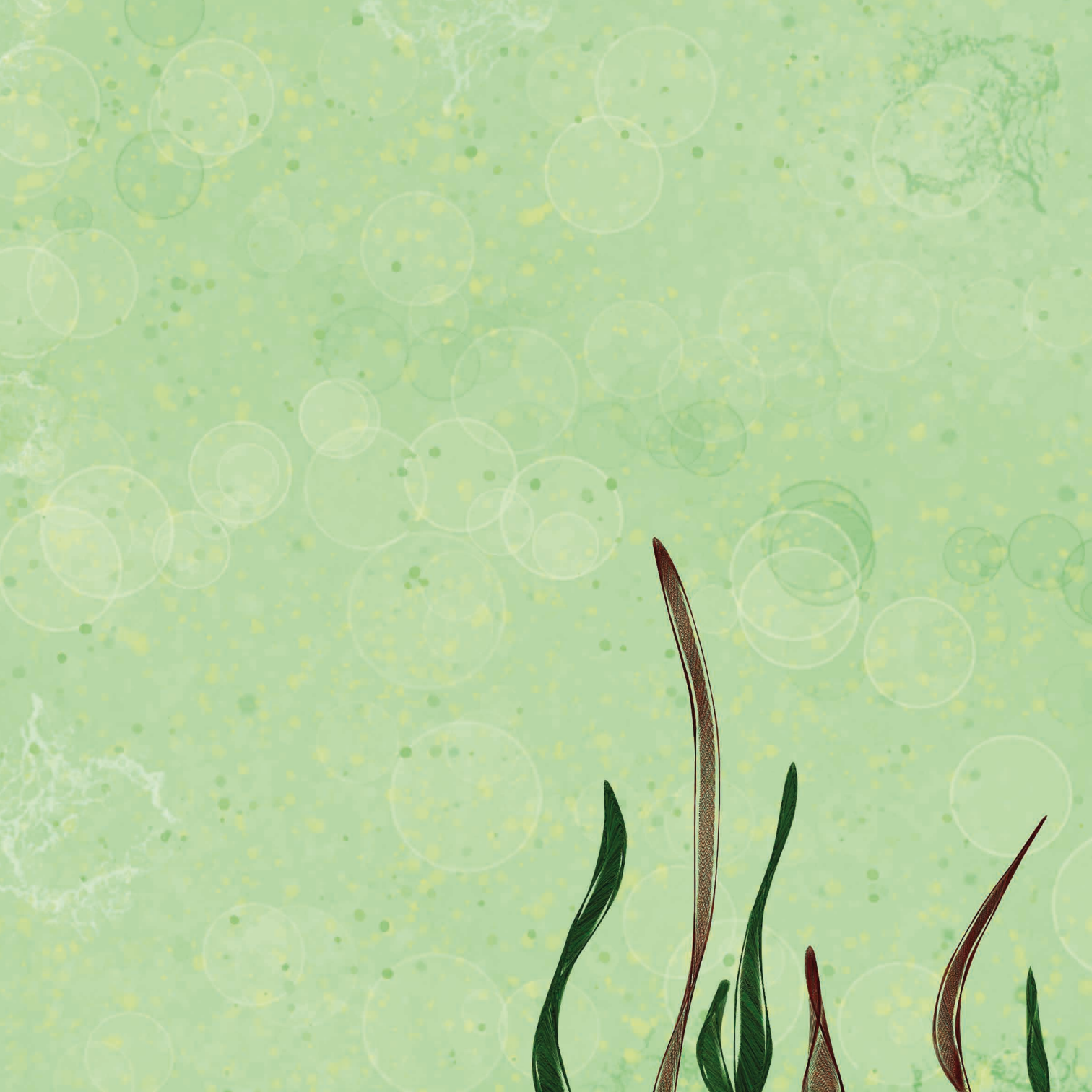
Zarod: skupina otrok, mladičev, potomcev.

Kinin: *Cinchona officinalis*. Drevo iz Andov s širokimi listi, ki lahko zraste več kot petnajst metrov visoko in je sorodnik kave. Posebej cenjeno je njegovo lubje, bogato s kininom (uporablja se kot zdravilo proti malariji). Zaradi tega alkaloida je drevo postalo slavno in hkrati obsojeno na propad, saj je danes v Ameriki skoraj že iztrebljeno.

Jez: betonska ovira, ki zadrži vodo in zviša njen nivo, da nastane vodno zajetje, ki je namenjeno proizvodnji elektrike ali oskrbi z vodo.

Sedimenti: Blato in drugi trdi delci, ki jih v rečno strugo zanese dež ali staljena voda.

Avtorske pesmi iz naših povesti lahko najdete na našem YouTube kanalu: BocaAbajoEdiciones

Sporočila iz reke Mamore ustja Amazonke ne dosežejo več. Dve bolivijski škrlatni ari, Yuru in Ara, bosta pomagali Brachyju in Iari, dvema zlatima somoma, da se bosta srečala v zgornjem toku reke Mamore.

Ta zgodba bo razkrila pomen prosto tekočih rek in skrivnost povezanosti rek. Spoznaj življenjski cikel zatega soma in skrivnosti rečnih sporočil. Od njih je odvisno življenje.

HD & H

USPOSABLJANJE IN SVETOVANJE,

Damjan Habe s.p.

EVROPSKA UNIJA
EVROPSKI SKLAD ZA
REGIONALNI RAZVOJ

REPUBLIKA SLOVENIJA
**MINISTRSTVO ZA GOSPODARSKI
RAZVOJ IN TEHNOLOGIJO**

Naložbo sofinancirata Republika Slovenija in Evropska unija iz Evropskega sklada za regionalni razvoj. Projekt se izvaja v okviru LAS Za mesto in vas.

ISBN 978-84-123706-6-9

9 788412 370669 >

Boca Vbajo
ediciones

